

Entrevista al Dr. Julio Arango
Procurador dels Drets Humans a
Guatemala (Defensor del Poble)

“El nostre desig de justícia cristal·litzarà a través de la lluita, de l’esforç i del coratge civil”

Per Llorenç Capellà
Fotografies: Pere Polo i
Juan Rodríguez Recio

Tendeix la mà a tot aquell que se li creua al camí i somriu a qualsevol, com si tothom fos un amic, un còmplice, un camarada. Ha viatjat fins a Mallorca a la recerca de solidaritat. Julio Eduardo Arango (Contepeque, 1940), és Dr. en Dret - especialista en Ciències Jurídiques i Socials i en Ciències Penals -, i notari. Nomenat fiscal per a casos especials, des de fa tres anys és Procurador dels Drets Humans de Guatemala. Convidat per l'STEI-i dins la Campanya de sensibilització patrocinada per la D. G. de Cooperació de la Conselleria de Benestar Social del Govern de les illes Balears, ha fet xerrades sobre l'agressió que sofreix la dignitat humana en el seu país a l'alumnat de diferents instituts de les Illes Balears.

Li coment que, des d'Europa, la Lluita pels drets humans a l'Amèrica Central ens sona a utopia. Em respon:

Julio Arango.- Ja ho sé. I és lògic. Tanmateix, aquest desig de justícia que nosaltres tenim cristal·litzarà a través de la lluita, de l'esforç i del coratge civil. A més, els ciutadans guatemalencs no ens sentim sols, ens dona suport la comunitat internacional.

Llorenç Capella.- Ja em dirà en què es concreta això.

J.A.- En ajuts de tot tipus: docents, sanitaris, etcètera. I en la vigilància que s'exerceix sobre les noves autoritats polítiques i militars. Ens sabem vigilats. I el que vol delinquir des del Poder s'ho pensa dues vegades abans de fer-ho. El meu càrrec com a defensor dels drets humans és totalment independent de l'administració de l'Estat, és a dir, que els que governen no poden immiscir-se en la meua feina.

L.C.- I en la realitat és així?

J.A.- Sí, perquè jo, si és precís, els dic on hi ha la frontera que separa el seu poder del meu. Vaig aprendre de la meua mare que l'ètica no s'aprèn als llibres sinó que està tallada en la consciència de l'home.

LC. La seva ètica, en concret, com es va tallar?

J.A.- Estant en contacte amb els camperols i amb els indígenes. Els uns i els altres baixaven fins a la carretera amb els seus morrales plens de cafè. I la meua mare els els pesava i els els comprava. Després ella emmagatzemava el cafè en costals i el venia a una senyora de la capital. Amb el producte del que guanyava va educar tots els seus fills.

Ens va ensenyar a guanyar els aliments amb el nostre esforç.

LC.- Vostè ho sap: n'hi ha que els guanyen amb l'esforç dels altres.

J.A. En efecte, però no és aquest el meu cas. Ni tan sols disposo de casa pròpia, i a la meua taula mai no hi ha hagut menges producte de la corrupció.

L.C. Estic convençut d'això. Al seu país, Dr., la falta de treball encara ha de ser un problema

Imatge quotidiana de treball infantil a Llatinoamèrica

més preocupant que els sous de misèria.

J.A.- Potser sí. En uns pocs decennis els dos milions i mig d'habitants s'han convertit en onze milions, sense que la riquesa se socialitzés. Des dels avantpassats, catorze famílies controlen la totalitat de la terra.

En conseqüència, patim gana i misèria i impera la injustícia social.

L.C.- En aquest marc, la relació de vostè amb els militars ha de ser molt difícil.

J.A.- Figuri-se-la! Han atemptat diverses vegades contra la meua vida perquè no toleren que investigui els casos de corrupció en els quals es veuen involucrats.

L.C. I, encara així vostè arriba al fons de la trama?

J.A.- De vegades sí, d'altres no. En desaparèixer, a les presons de l'exèrcit, el comandant guerriller Everardo Barraca, es va produir un escàndol majúscul, sobretot perquè convivia amb una ciutadana nord-americana i els Estats Units varen pressionar perquè el govern posés la investigació

en mans d'un fiscal especial. Llavors em varen nomenar a mi.

L.C.- I què va fer vostè?

J.A.- Investigar quina era la veritat. Va ser quan em dispararen sense èxit. Després, quan estava a punt d'establir conclusions, se'm va separar del cas.

L.C.- Llavors ve a donar-me la raó. La llibertat és una utopia, de moment inabastable, al seu país.

J.A.- És llunyana. Però per llunyana que estigui mai la desesperança no podrà doblegar l'idealisme que ens anima, als que lluitam.

L.C.- I aquesta llibertat, Dr., se concreta en l'establiment d'un règim marxista o preveuen la possibilitat d'una tercera via situada entre el capitalisme i el marxisme?

J.A.- M'encantaria una tercera via, que sorgís del diàleg i basada en el dret dels homes a ser lliures.

L.C.- Digui'm, com són els jornals a Guatemala?

J.A.- Segons el salari mínim, el camperol ha de cobrar vint-i-un quetzals per jornada. Però no cobra més enllà de deu o onze. La injustícia social, al meu país, és vergonyant. Perquè els indígenes, encara cobren menys. Els indígenes s'apropen a les finques per ajudar al tall de canya de cafè o de sucre i cobren el que té a bé donar-los el mitjancer.

L.C.- I qui és, concretament, el mitjancer?

J.A.- Un senyor que els facilita aliments, roba i medecina al preu que ell estableix, de manera que els indígenes no van a les finques per guanyar uns jornals, sinó per satisfer els deutes contrets.

L.C.- Què fan els nins d'aquesta gent?

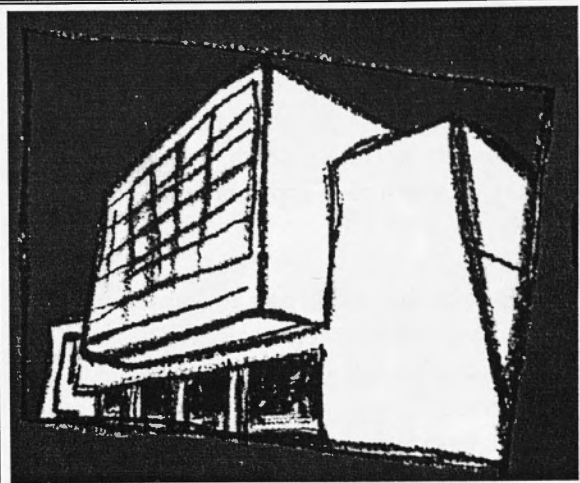
J.A.- Imagini-s'ho. El fill d'un camperol mai és nin. No aprèn a jugar. Als cinc anys ja acompanya el seu tata.

L.C.- La seva àvia, voldrà dir.

J.A.- No, no. El seu papà. El tata és el papà. I l'acompanya a la sembra o al tall de cafè o de canya per ajudar-lo.

L.C.- L'índex de mortalitat infantil deu ésser elevadíssim.

J.A.- Evidentment. Moren, els nins, perquè els seus cossets no poden treballar com ho fan. I moren perquè el còlera, o una malaltia que provoca grans hemorràgies nasals, no es combat adequadament per part de les autoritats sanitàries. De

Auditori d'Alcúdia - 2001

MARÇ: **MÚSICA**

Dia 3, dissabte, a les 19h.

Concert de violí i piano,
a càrrec de **Maria Antònia Pons** - Estel Tugores
acompanyada al piano per Miquel Roig.

DANSA

Dia 16, divendres i dia 17, dissabte, a les 21h.

Espectacle per a tots els públics, dedicat als
infants, **"BOBOT"**.

Creació i direcció de **Maria Antònia Oliver**.

TEATRE

Dia 6, dimarts, a les 21h.

"Rubianes solamente"

Dia 20, dimarts

teatre escolar.

Teatre en anglès a càrrec del grup **ETC.**

Informació i reserves: Teatreducatiu 971755137

Dia 23, divendres, a les 21h.

Diabéticas aceleradas presenten l'obra
"Estàs bàrbara"

Dies 26, 27, 28 i 29

funcions matinals de teatre escolar
amb la companyia **La Sargantana**
que representaran l'obra **"La faula"**.

Reserves: 971246200

Dia 30, divendres i dia 31, dissabte, a les 21h.

Estrena de l'obra coproduïda pel Consell de
Mallorca, l'Auditori de sa Màniga i l'Auditori
d'Alcúdia **"Els enamorats"** de Carlo Goldoni.

**INFORMACIÓ I
VENDA D'ENTRADES:
Telèfon 971 89 71 85**

Ajuntament d'Alcúdia

tota manera, l'ajut internacional ens ha permès d'avançar en el terreny de la prevenció sanitària. Els metges i les llevadores procedents de Cuba estan fent un treball impagable. S'aventuren fins als racons més remots de la selva, on mai els vilatans no havien vist ni una aspirina ni un desinfectant.

L.C.- Dr., vostè ha de tornar a Guatemala un d'aquests dies. No tem represàlies?

J.A.- No. Per ser metall s'ha de passar per la farga i els guatemalencs hem suportat tantes penes que ja hem superat la por del que ens pugui passar.

LC.- Però em figuro que allà no tots els jutges seran com vostè.

J.A.- I es figura bé. constitueix desgraciadament un cas anormal en el conjunt de la magistratura. La veritat és que es necessita estar una mica boig per no girar-se a l'altre costat quan torturen o espolien els camperols. Però jo no torn la mirada. És que no puc. Per què...? Perquè sóc un representant de la justícia, i la justícia és la columna vertebral d'un Estat de dret. I li diré més encara: no hi haurà llibertat a Guatemala si no recobram la memòria històrica.

L.C.- Deu de ser tràgic. Dr.

J.A.- Ho és. Des de l'any seixanta-quatre cap aquí comptabilitzam més de cent cinquanta mil desapareguts. Han estat exterminades comunitats indígenes senceres, en qualsevol part es descobreixen cementiris clandestins i els orfes vaguen pels carrers.

L.C.- Sense cap protecció?

J.A.- Hi ha associacions humanitàries que pretenen cobrir el buit que deixa la falta d'una política governamental adequada. Però, encara fent més del que poden, fan poc. En realitat, aquests nens roben per viure. I la policia organitza batudes i els caça a tirs, com si fossin feres. Això quant als nens, perquè a les nenes, a partir dels deu o onze anys, les obliguen a prostituir-se. És lògic que aquells o aquelles que aconsegueixen sobreviure a aquest infern s'aficionin a olorar goma d'enganxar.

L.C.- S'adona, Dr., que aquests adolescents ja no l'ajudaran a construir la democràcia?

J.A.- Ho sé perfectament, fins i tot són enemics meus perquè no saben distingir qui els explota o qui els vol ajudar. I, pensant-ho bé, no tenen perquè. No hauran anat mai a l'escola, així que no podem esperar pietat d'ells. Jo sempre dic que quan a Guatemala hi hagi llibertat, els guatemalencs haurem d'aprendre a desaprendre.

L.C.- No acabo d'entendre'l.

J.A.- Miri, la frase aprendre a desaprendre suposa, per a nosaltres, els guatemalencs, un principi pedagògic. Les comunitats indígenes que, en el seu dia, varen ser arrasades, han après a prendre's la justícia per la seva pròpia mà. Si descobreixen per la rogalia del poblat algú sospitós de robatori o d'assassinat, el detenen, el jutgen, el colpegen fins a matar-lo i després cremen el cadàver.

L.C.- Serà perquè no tenen confiança en la justícia de l'Estat.

J.A.- Només en part. I en part perquè la justícia que varen veure actuar actuava així. Els militars, quan arribaven a un poblat, linxaven alguns camperols per humiliar el poblat sencer. Llavors ells han assimilat aquesta forma de fer de la justícia. Fins i tot ja s'està implantant als barris extrems de la capital. Si la gent dels mercats descobreix un delinqüent, el persegueixen, l'envolten i el linxen amb total impunitat. Per això li dic que hem d'a-

**Perfumeries
KARIG**

LES NOSTRES BOTIGUES A:

PALMA	.....C/. Francesc Fiol i Joan, 10
	.....Pça. Pere Garau, 20 C i D
	.....C/. Aragó, 17
	.....C/. Blanquerna, 18
FELANITX	.....C/. des Convent, 37
MANACOR	.....Avda. Baix des Cos, 3
CALES DE MALLORCA	...Centre Comercial
ALCÚDIA	.....Pça. Constitució, 10
CALA MILLOR	.....C/. Son Jordi, 4
SA COMA	.....Avda. Savines, 118

prendre a desprendre.

LC.- Vostè, com a jutge, exigeix escoles en comptes de presons.

J.A.- Doncs clar. La realitat social condiciona les persones. En la meua infantesa, vaig tenir oportunitat de caminar per les finques de cafè i vaig poder observar com els nins dels camperols dormisquejaven al terra, insensibles a les formigues que recorrien els seus cossets. No disposaven de teulada per cobrir-se i suportaven la pluja, el vent, el sol, tot. De vegades he pensat que els que varen sobreviure formen part d'aquesta gent violenta que linxa una persona perquè li ha robat un mos. Per això li dic que si vaig tenir el privilegi de no ser com ells, almenys tenc l'obligació de comprendre el context social que els ha condicionat.

L.C. - Els seus fills abandonaran Guatemala?

J.A.- Esper que no. Exerceixen els seus oficis. Un és metge, un altre arquitecte i un altre advocat. Però per sobre del que hagin après a les universitats, són gent d'ètica. No se n'aniran. Saben que allà hi haurà per sempre la nostra llar.

Manca d'atenció sanitària i malnutrició, mals endèmics a Llatinoamèrica

EL VIATGE DEL SEUS SOMNIS AL SEU ABAST AMB

NORD

SERRA

NOUS CAMINS PER VIATJAR

C/ 31 de Desembre, 12 - 07004 PALMA

tel.- 20 46 00 - fax.- 20 44 50

**PERQUÈ ELS OFERIM
ELS MILLORS VIATGES
ALS MILLORS PREUS!**

AMB LA QUALITAT DE:

Tramuntana

BAL 078 MM